

Asociace
pro mezinárodní
otázky
Association
for International
Affairs

Briefing Paper 4/2012

Lesk a bída ukrajinské opozice

—

Duben 2012

Lesk a bída ukrajinské opozice

—

Martin Laryš

Duben 2012

Úvod

Mezinárodní společenství ostražitě sleduje vládnutí ukrajinského prezidenta Viktora Janukovyče, které mnozí představitelé Západu vnímají jako pokračující ústup od nekonsolidované demokracie a návrat k poloautoritativnímu režimu, jenž na Ukrajině panoval během působení prezidenta Leonida Kučmy (1994-2004). Tyto obavy jsou živeny mimo jiné soudními procesy s vedoucími představiteli opozice, někdejší premiérkou Julíí Tymošenkovou a bývalým ministrem vnitra Jurijem Lucenkem, kteří byli odsouzeni k několikaletým trestům odnětí svobody a jsou považováni za politické vězně Janukovyčova režimu. Jeho negativní vnímání podtrhují i plánované změny volebního systému.

Staronový volební systém: cui bono?

Vládnoucí Strana regionů si je vědoma rostoucí nespokojenosti se svým působením a padajícími preferencemi. Protivládní demonstrace se už konaly dokonce i v její baště, ve východoukrajinském Doněcku. Strana proto sáhla k pragmatickému mocenskému kroku a rozhodla se změnit ve svůj prospěch volební legislativu. Zatímco parlamentní volby v letech 2006 a 2007 se konaly podle poměrného volebního systému, současná vládní koalice (ovšem s ne nevýznamnou pomocí opozičních poslanců) se jej novým zákonem, přijatým 17. listopadu 2011, rozhodla změnit na systém smíšený. Volit podle něj se bude již v říjnu tohoto roku.

Nabízí se paralela s parlamentními volbami v roce 2002, kdy tehdejší proprezidentský blok Za jednotnou Ukrajinu (Za jedynou Ukrajinu) získal v poměrné části hlasování jen necelých 12 % hlasů, přesto však dokázal zformovat parlamentní většinu z nezařazených poslanců, kteří byli zvoleni v jednomandátových většinových obvodech jako nezávislí kandidáti a poté se z pragmatických důvodů přidali na stranu vládní moci. K podobnému vývoji dojde s největší pravděpodobností i po letošních říjnových volbách.

Opoziční strádání

Politickou opozici na Ukrajině dnes pronásleduje hned několik zásadních problémů: pokračující fragmentace a boj o hlasy týchž voličů, pragmatické přeběhlictví jednotlivých představitelů opozice a jejich sponzorů k vládnoucí straně i otřesená důvěra ukrajinské veřejnosti ve schopnost opozičních stran efektivně vládnout.

V současnosti lze identifikovat dvě hlavní a dvě menší opoziční uskupení. Nejsilnější jsou Vlast (Baťkyvščina) pod vedením politiků z okruhu trestně stíhané Julie Tymošenkové a Fronta změn mladého politika Arsenije Jaceňuka. Menšími politickými stranami bojujícími o vstup do parlamentu jsou UDAR boxera Vitalije Klyčka a populistická, pravicově radikální strana Svoboda Oleha Ťahnyboka, která je úspěšná zejména v západoukrajinské Haliči (ale jejíž koaliční potenciál je, mírně řečeno, diskutabilní¹).

1 Navíc se často objevují spekulace, že Svoboda je sponzorována lidmi, spojenými se Stranou regionů, kteří se tak snaží diskreditovat národně-demokratické opoziční síly a vylepšit svůj vlastní obraz (ve smyslu opozice je mnohem horší varianta než naše vláda). Tomu by nasvědčovalo i přísne

Zmíněné strany však nejsou ochotny a schopny koordinovat svůj postoj vůči vládě, ani se společně vymezit proti Straně regionů. Vládnoucí strana toho logicky ochotně využívá vždy, když je zapotřebí demonstrovat „národní jednotu“ – a jednotliví opoziční poslanci se na základě nabízených výhod a „benefitů“ oportunisticky přidávají na stranu panující moci.

Z řad opozice také z pragmatických důvodů přešlo ke Straně regionů a současné vládě nemálo známých politiků a jejich sponzorů. Jako příklad lze uvést Viktora Balohu, bývalého šéfa prezidentské administrativy Viktora Juščenka a jeho „šedou eminenci“ ze zakarpatského Mukačeva. Ten v současné Azarovově vládě zastává post ministra pro mimořádné situace. Bývalý sponzor Bloku Julie Tymošenkové Michail Brodskij má zase jako nynější člen Strany regionů na starosti otázky finanční politiky. Rozhodně nejde o ojedinělé případy.

Lépe už bylo?

Další problém pro opozici představuje její nedávné vládní působení. Během vládnutí dnes opozičních stran prošla Ukrajina vážnou ekonomickou krizí, jejíž důsledky byly dále umocněny rozkolem mezi Juščenkem a Tymošenkovou. Výsledkem byl politický pat, který bránil přijímání opatření nutných k odvrácení a řešení krize. Tato zkušenost nevyhnutelně diskredituje dnešní sliby opozičních předáků. Během svého vládního působení navíc dnešní opozice jednala stejným způsobem, který dnes vyčítá vládě Mykoly Azarova: přijímala miliardové úvěry od Mezinárodního měnového fondu, zvyšovala daně, přičemž současně rostly ceny i inflace a nebyly řešeny závažné sociální problémy.

Jak bylo naznačeno výše, v nadcházejících parlamentních volbách v říjnu 2012 spolu o pozici vůdčí opoziční síly budou soupeřit Vlast (Baťkyvščina) a Fronta změn. V rámci opozice proto od počátku roku 2012 dochází k přeskupování sil a spojování menších stran s jednou nebo druhou hlavní opoziční formací. To ale neřeší trvalý problém, s nímž se ukrajinská opozice potýká: Obě hlavní opoziční strany totiž bojují o stejné voliče, kteří jsou teritoriálně soustředěni v oblasti střední a západní Ukrajiny. Zahrneme-li do předběžných propočtů i faktor nového, smíšeného volebního systému, dojdeme k logickému závěru, že ani jedno z klíčových opozičních uskupení nemůže počítat s výraznějším nárůstem počtu získaných poslaneckých mandátů. Možnost porážky vládních stran a získání většiny v Nejvyšší radě je proto velmi nejistá – a současné chování opozičních politiků k ní odpůrce současné vlády nijak nepřibližuje.

Závěr

S ohledem na změnu volebního systému, deziluzi voličů z jednání opozičních stran a jejich představitelů a v důsledku jejího přetahování se o jednu a tutéž skupinu voličů nelze

utajování zdrojů financování strany. V říjnových parlamentních volbách se očekává vstup této strany pod vedením O. Ťahnyboka do ukrajinského parlamentu, ačkoliv jejich preference od krajských voleb v roce 2010 upadl právě díky tomu, že se představitelé této strany dostali do vedení oblastních zastupitelstev, ale kromě ideologických hesel nevedli reálnou politiku, která by řešila špatnou ekonomickou situaci v oblastech či problémy s infrastrukturou (silnice, přísun teplé vody, odvoz odpadu ad.).

Asociace
pro mezinárodní
otázký
Association
for International
Affairs

Briefing Paper 4/2012

Lesk a bída ukrajinské opozice

—

Duben 2012

předpokládat, že by ukrajinská opozice vybojovala zásadní volební úspěch a získala parlamentní většinu. Vláda Strany regionů tak bude i po říjnových volbách patrně pokračovat, mimo jiné proto, že se jí na svou stranu zřejmě podaří získat nezávislé poslance. To jí umožní etablovat svou pozici a pomalu se začít připravovat na prezidentské volby v roce 2015. Současné preference prezidenta Janukovyče jsou sice velmi nízké, ale vítězství jeho bloku v parlamentních volbách mu umožní politickou konsolidaci, díky níž bude jeho snaha o znovuzvolení stát na pevných mocenských základech.

ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) je nevládní organizace založená za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Základním posláním AMO je přispívat k hlubšímu porozumění mezinárodnímu dění. Díky svým aktivitám a již patnáctileté historii je AMO vnímána jako přední nezávislý zahraničněpolitický think-tank v České republice.

K DOSAŽENÍ SVÝCH CÍLŮ ASOCIACE:

- formuluje a vydává studie a analýzy;
- pořádá mezinárodní konference, expertní semináře, kulaté stoly, veřejné diskuse;
- organizuje vzdělávací projekty;
- prezentuje kritické názory a komentáře k aktuálnímu dění pro domácí a zahraniční média;
- vytváří příznivější podmínky pro růst nové generace expertů;
- podporuje zájem o disciplínu mezinárodních vztahů mezi širokou veřejností;
- spolupracuje s řadou dalších domácích i zahraničních institucí.

VÝZKUMNÉ CENTRUM

Výzkumné centrum AMO bylo založeno v říjnu 2003 jako jeden z hlavních pilířů činnosti Asociace zaměřený na výzkum, analýzu a popularizaci výzkumu v oblasti mezinárodních vztahů a zahraniční, bezpečnostní a obranné politiky. Náplní činnosti Centra je přispívat k identifikaci a analýze problémů důležitých pro zahraniční politiku ČR a její postavení v současném světě. Centrum poskytuje nezávislé analýzy, vytváří prostor pro odbornou i veřejnou diskusi o problémech mezinárodní politiky a navrhuje jejich možná řešení. Činnost Centra lze rozdělit do dvou základních, vzájemně provázaných oblastí: výzkumu a expertní analýzy na straně jedné a zprostředkování politického a odborného dialogu na straně druhé. Všechny doposud publikované publikace naleznete na [stránkách AMO](#). Kratší komentáře a vyjádření analytiků a dalších spolupracovníků k událostem současnosti naleznete na [blogu AMO](#).

Nadále nás pravidelně sledujte a buďte v obraze!

